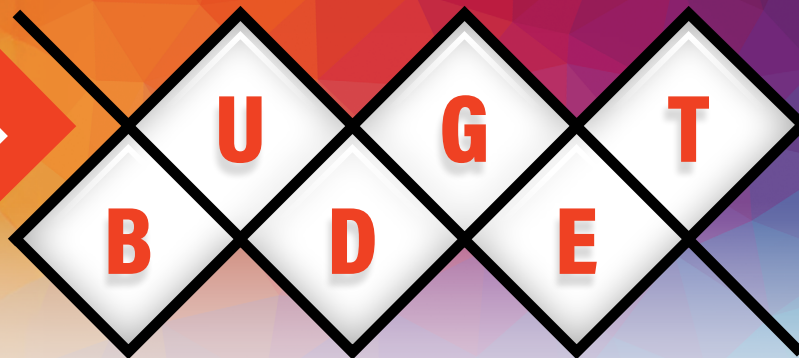

20
26

Explaining
the Budget
Framework

25 February
#Budget2026

TSHIVENDA
FACT SHEET

MUGAGANYAGWAMA NDI MINI?

Mugagayagwama ndi nzudzanyo yo dodombedzwaho ine ya sumbedza uri muvhuso u kuvhanganya na u shumisa hani tshelede kha u tikedza zwithu zwa ndeme zwa lushaka zwi no nga sa pfunzo, thogomelo ya mutakalo na themamveledziso.

MUGAGAYAGWAMA WO THEWA KHA THIKHO NNA DZA NDEME:

1. TSHITATAMENNDE TSHA MBEKANYAMAITELE TSHA MUGAGANYAGWAMA WA TSHIFHINGA TSHA VHUKATI (MTBPS)

Tshine tsha talutshedza zwithu zwa
ndeme zwa muvhuso.

2. MUTHEO WA TSHINYALELO DZA TSHIFHINGA TSHA VHUKATI (MTEF)

Une wa dzudzanya masheleni
a u shumisa a miñwaha miraru
i tevhelaho.

3. MUTHEO WA MASHELENI A MUVHUSO

Une wa sumbedza mbuelo na
tshinyalelo zwo lavhelelwaho.

4. KHETHEKANYO YA MBUELO

Ine ya kovhekanya masheleni
vhukati ha muvhuso wa lushaka,
wa vundu na wapo

5. NZUDZANYO YA MVELEDZISO YA TSHIFHINGA TSHA VHUKATI (MTDP)

2024-2029, mutheo wa maitele wa
vhukati wa Afrika Tshipembe wa
nzudzanyo ya muvhuso, u kovha
masheleni na tshumiso, hu na ndivho
ya u tikedza u shumiswa ha Bono la
Nzudzanyo ya Mveledziso ya Lushaka
(NDP) la 2030

6. NZUDZANYO YA MVELEDZISO YA LUSHAKA (NDP)

Yo thewaho kha thikho dza 6 dzine
dza imela ndivho dzo tondavhuwaho
dza nzudzanyo dza u fhelisa vhushai
na u fhungudza u sa lingana.

national treasury

Department:
National Treasury
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

A **NATION** THAT **WORKS** FOR ALL

URI MUGAGANYAGWAMA U SHUMA HANI

Mugaganyagwama wa lushaka ndi mbekanyamaitele ya masheleni ya SA, u vhona uri masheleni a shumiswa nga ndila i bvelelaho kha mveledziso. I linganisa mbuelo na u shumisa masheleni nga u pulana nga vhuronwane, u bvumba, na u ita tshanduko dzo thewaho kha nyimele dza ikonomi na zwithu zwine zwa da u thoma.

Heyi ndi ndila ine ya shuma ngayo:

1. U LAVHELELA IKONOMI

Vhadiivhi vha lavhelela nyaluwo ya ikonomi, u tsa na u gonya ha ikonomi na mbuelo ya muthelo u dzudzanya tshumiso ya masheleni.

Idzi ndavhelelo dzi khwathisedza uri mugaganyagwama ndi wa vhukuma nahone u nga shumiswa lwa tshifhinga tshilapfu.

2. U KUVHANGANYA MASHELENI A MUGAGANYAGWAMA

Mithelo (i no nga VAT, muthelo wa mbuelo na mithelo ya mbuelo dza dzikhamphani).

Dziñwe mbuelo (mithelo ya zwiṱundwa na zwirumelwa nnda, dziṱevi na dzifaini).

U hadzima (arali zwo tea).

3. KUSHUMISELWE KWA MASHELENI

Masheleni a kovhekanywa kha vhuimo vhuraru: Muvhuso wa Lushaka, wa Vundu na Wapo.

Tshipida tsha mugaganyagwama tshi vhetshelwa thungo sa tshikwama tsha shishi tsha zwiitei zwa shishi (sa tsumbo zwiwo zwa tsiko).

NDI NNYI ANE A DZHIA TSHEO MALUGANA NA U KOVHEKANYWA HA MUGAGANYAGWAMA?

Mugaganyagwama u itwa nga tshigwada tsha vhathu, tsho vhumbiwaho nga mihasho ya muvhuso u khwaṭhisedza uri hu vha na kushumisele kwavhuḽi kwa masheleni hu si na u dzhia sia. U fhira nga kha maga a re na tshivhalo a tsedzuluso na u ṭanganedzwa phanda ha musu u tshi vha mulayo

1. VHARANGAPHANDA VHA TSHIGWADA TSHA MUSHUMO

vha ita themendelo kha Komiti ya Thekhnikaḽa nga ha mugaganyagwama vha kona ha u ita themendelo kha MINCOMBUD (Komiti ya Dziminishiṭa nga ha Mugaganyagwama), vhane vha ṇetshedza mihumbulo kha madzinginywa a Mugaganyagwama. Mihumbulo i a ṭanganyiswa ha kona ha u itwa mvetamveto ya Mugaganyagwama.

2. MINISITA WA ZWA GWAMA

Vha ṇetshedza Tshipitshi tsha Mugaganyagwama nga Luhuhu, tshi tshi ṭalutshedza zwithu zwa ndeme zwa muvhuso, mbekanyamaitele dza muthelo na nzudzanyo dza kushumisele kwa masheleni zwa minwaha miraru i tevhelaho.

3. PHALAMENNDE NA VHUFARAGWAMA

Zwi a sengulusa na u khwinisa madzinginywa, hu tshi khou khwaṭhisedzwa uri masheleni a kovhiwa nga ndila yavhuḽi u itela u fusha ṭhoda hu tshi khou pfi ralo u vha na vhuḽifhinduleli kha zwa masheleni

4. VHADZULAPO VHANE VHA DZHENELELA

Kha zwa muvhuso, zwigwada zwa vhadzulapo na vhaimeleli vha mabindu vha nga ṇetshedza mivhigo nga kha u thetsheswa ha tshitshavha na vhueltshedzi, u itela u shela mulenzhe kha u dzhia tsheo dza mugaganyagwama.

5. PHURESIDENNDE

U ṇetshedza thendelo ya u fhedza nga u saina Mugaganyagwama u vha mulayo nga murahu ha musu Phalamennde yo haseledza nga hawo na u u voutela.

NDI NGANI MUGAGANYAGWAMA U WA NDEME KHA VHONE?

Mugaganyagwama u kwama munwe na muñwe, na u thusa kha kushumisele kwa masheleni a muvhuso kha tshumelo, nyaluwo ya ikonomi hu tshi itelwa vhumatshelo ha khwine ha Vhathu vhothe vha Afrika Tshipembe.

1. Khovhekanyo dza Mugaganyagwama dzi thusa kha u khwinisa zwickolo, zwibadela na themamveledziso.

2. Mugaganyagwama u thusa kha uri u shumiswa ha tshelede nga muvhuso hu vhe havhudi nga u sa dzhia sia na u vha khagala.

3. Mugaganyagwama u konisa vhadzulapo u vhona uri mithelo yavho i ya ngafhi

VHA NGA SHUMISA HANI MAFHUNGO A MUGAGANYAGWAMA?

Vulekamali ndi phothala ya mugaganyagwama ya tshitshavha ya inthanete – fhethu hune ha tendela muthu muñwe na muñwe u todisisa, u pfesesa na u shumisa mafhungo a mugaganyagwama wa muvhuso. Yo itiwa nga Vhufaragwama ha Lushaka na vhashumisani vha vhadzulapo u ita uri datha kana mafhungo a mugaganyagwama a vhe khagala na u pfesesea khathihi na u swikelelwa nga tshitshavha.

U itela u swikelela portal, [PUTEDZANI AFHA](https://vulekamali.gov.za/) kana ni skene QR code.

<https://vulekamali.gov.za/>

Minisiṭa wa Gwama Vho Enoch Godongwana,
u do netshedza Mugaganyagwama wa 2026 nga
Lavhuraru, 2026. 25 Fulwi 2026 nga 2:00 nga masiari.

I tatele thwii kha X/Twitter ya Muhasho wa Gwama,
YouTube na kha dzitshanele khulwane dza mafhungo.

